

A társadalombiztosítási támogatásra irányuló kérelmek egészség-gazdaságtani elemzéseinek transzparenciakódexe

SINKOVITS BALÁZS, KOVÁCS-BORBÁS VERONIKA, LOVAS KORNÉLIA, MERÉSZ GERGŐ, RÓZSA PÉTER, SALFER BALÁZS, SOLTÉSZ ZSUZSANNA, TAKÁCS BENCE, VINCZICZKI ÁRON, KALÓ ZOLTÁN

CODE OF TRANSPARENCY FOR HEALTH ECONOMIC ANALYSES OF SOCIAL SECURITY APPLICATIONS

BEVEZETÉS – A tudományos bizonyítékon alapuló egészségpolitikai döntéshozatal (HTA) az egészségügyi technológiaelemzés elterjedésével vált általánossá a világ fejlett országaiban, így Magyarországon is. A döntéshozatal transzparenciája az elmúlt években javult, mind a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő, mind az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet egyre több – a döntéshozatalhoz kapcsolódó – információt oszt meg a társadalommal. Ugyanakkor az egészségügyi technológiaelemzésekben összegzett tudományos bizonyítékok egyelőre még nem érhetők el nyilvánosan.

MÓDSZEREK – Az egészség-gazdaságtani elemzések készítéséről és értékeléséről szóló szakmai irányelv megújításához kapcsolódva, a Magyar Egészség-gazdaságtani Társaság munkacsoportot hozott létre, amely transzparenciakódex megalkotását tűzte ki feladatául.

EREDMÉNYEK – A munkacsoport az irányelv különböző fejezeteit három kategóriába sorolta. A kódex a 28 fejezetből 20-at javasol megkötés nélküli közzétételre, öt fejezet esetében csak megkötések mellett ajánlja a publikációt, míg három fejezet tartalmát nem javasolja nyilvánosságra hozni. Ez utóbbi körbe jellemzően az üzleti titoknak minősülő adatok kerültek.

KÖVETKEZTETÉSEK – A kódex elősegítheti, hogy a társadalom érintett szereplői, különös tekintettel az egészségügyi dolgozókra, páciensekre és kutatókra, minél nagyobb körben megismerhessék a különböző egészségügyi technológiákról rendelkezésre álló tudományos bizonyítékokat, az azokkal összefüggő elemzéseket és egyéb szempontokat. Közvetve pedig hozzájárulhat az

INTRODUCTION – With the widespread use of health technology assessment (HTA) in developed countries, including Hungary, evidence-based health policy making has become commonplace. Transparency in decision making has improved in recent years: both the National Health Insurance Fund and the National Institute of Pharmacy and Nutrition share more and more information related to decision making. However, the scientific evidence aggregated in HTA dossiers is not yet in the public domain.

METHODS – In the context of the renewal of the methodological guidelines for the economic evaluation of health technologies the Hungarian Health Economics Association has set up a working group to draft this Code of Transparency.

RESULTS – The Working Group divided the different chapters of the guideline into three categories. Out of the 28 chapters, the Code recommends publication without restrictions for 20 chapters, publication with restrictions for 5 chapters and no publication for 3 chapters. The latter category typically includes confidential information.

CONCLUSIONS – The Code can help relevant members of the society – including health care professionals, patients and researchers – better understand the available evidence, analyses and other aspects of different health technologies. It can also indirectly contribute to improving the quality of assessments and ultimately to the development of HTA methodology.

SINKOVITS Balázs (levelező szerző/correspondent), KOVÁCS-BORBÁS Veronika, LOVAS Kornélia, MERÉSZ Gergő, dr. RÓZSA Péter, SALFER Balázs, SOLTÉSZ Zsuzsanna, TAKÁCS Bence, VINCZICZKI Áron, prof. dr. KALÓ Zoltán: Magyar Egészség-gazdaságtani Társaság/Hungarian Health Economics Association; H-1142 Budapest, Mexikói út 65/A. E-mail: balazs.h.sinkovits@gmail.com

Érkezett: 2022. május 27. Elfogadva: 2022. augusztus 29.

<https://doi.org/10.33616/lam.32.025>

elemzések minőségének javításához és vég-ső soron az egészségügyi technológiaelemzés módszertanának fejlődéséhez is.

**bizonyítékokon alapuló egészségpolitika,
transzparenciakódex,
egészségügyi technológiaelemzés,
technológiaértékelés,
Magyar Egészség-gazdaságtani Társaság**

**evidence based health policy,
transparency code,
health technology assessment (HTA),
technology appraisal, Hungarian Health
Economics Association**

A tudományos bizonyítékokon alapuló egészségpolitikai döntéshozatal az egészségügyi technológiaértékelés elterjedésével vált általánossá a világ számos fejlett országában (1). Magyarország a kelet-közép-európai régióban az elsők között tette kötelezővé a technológiaértékelést először az új gyógyszerek, majd a nem gyógyszeres technológiák ártámogatási kérelméhez (2). Ugyancsak haladó lépésnek számított, hogy az egészség-gazdaságtani elemzések módszertani irányelvét (3), illetve az ártámogatási kérelmekhez beadott egészségügyi technológiaelemzések kritikai értékelésének módszertanát is (4) először Magyarországon publikálták a kelet-közép-európai régióban, javítva ezzel a technológiaértékelés transzparenciáját.

Ezt követően a kérelemre indított támogatásba vételi eljárásokkal kapcsolatos legfontosabb információkat (hatóanyag, indikáció, kérelmező, eljárás típusa) strukturált formában a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő (NEAK) elérhetővé tette honlapján. A kritikai értékelést végző közigazgatási szervezeti egység – az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet Technológiaértékelő Főosztály (OGYÉI-TÉF) – által elkészített szakvélemények 2019 májusáig kizárólag a döntés-előkészítésben közvetlenül résztvevők számára voltak hozzáférhetőek. Azóta a támogatásra kért egészségügyi technológia árára vonatkozó bizalmas információktól megtisztított szakvélemények vezetőinek összefoglalói is elérhetővé váltak felmenő rendszerben, kereshető formában az OGYÉI honlapján.

A kritikai értékeléssel foglalkozó, a kérelmező által összeállított klinikai és egészség-gazdaságtani tudományos ismeretek esete ugyanakkor ettől elválik, azok nyilvánosan továbbra sem érhetőek el. Az egészségügyi technológiaelemzések elérhetőségének jelentőségét a döntés-előkészítés során és attól függetlenül számos hazai és külföldi szerző hangsúlyozta (5–7).

Azzal, hogy a technológiaelemzésekben összegzett tudományos bizonyítékokat hozzá-

férhetővé tették (az egészségügyi technológiaértékelés átláthatóságának növelésével együtt), javulhatna az egészségügyi dolgozók, az érintett betegek ismerete az egészségügyi technológiákkal kapcsolatban. Ezzel párhuzamosan, a támogatási kérelmekhez kapcsolódó, publikusan elérhető beadványok és elemzések fontos információforrást jelenthetnek a kutatóknak, újrahasznosíthatóvá válhatnak az elemzésekben szereplő epidemiológiai és betegségteher-adatok. Nem elhanyagolható szempont, hogy a beadványok készítői által összegzett ismeretek és elemzések jelentős részének nyilvánosságra hozatala egyfajta önszabályozó szerepet is betölthet az ágazatban, hiszen nagyobb esély nyílna a pontatlan vagy rosszul értelmezett tudományos bizonyítékok kiszűrésére.

Az *Emberi Erőforrások Minisztériumának Egészségügyi Szakmai Kollégiuma* által készített *irányelve az egészség-gazdaságtani elemzések készítéséhez és értékeléséhez* című Irányelvének (Továbbiakban Irányelv) 12. pontjában tett 1. Ajánlás szerint: „Szükséges biztosítani a tanulmány készítőinek és szponzorainak, valamint a tanulmány eredményeinek nyilvános hozzáférhetőségét. (...) Az elemzést annak újrahasznosíthatósága, valamint a betegek és az egészségügyi szolgáltatók jobb tájékoztatásának érdekében az elemzés készítőjének publikusan elérhetővé, kutathatóvá kell tennie a vizsgált egészségügyi technológia árára vonatkozó bizalmas információk nélkül. Az elemzések publikusan elérhetővé tételének részletszabályait az ágazati érintettek széles körű egyetértésével kell kialakítani.” (8).

Ezért munkacsoportunk elkészítette a transzparenciakódexet (továbbiakban: kódex), amely a társadalombiztosítási támogatás megszerzése érdekében benyújtott kérelmek és egészségügyi befogadási eljárások és az ezekhez kapcsolódó egészségügyi technológiaelemzések vonatkozó átláthatóság növelésének érdekében jött létre.

A kódex szektorsemleges teszt ajánlásokat a támogatás kérelmezői számára a társadalombiz-

tosítási támogatásra vonatkozó kérelmek – különös tekintettel az abban szereplő egészség-gazdaságtani elemzés – közzétételéről.

A transzparencia gyakorlati megvalósulásának értékelése

A jelenlegi gyakorlat szerint a transzparencia érvényesítéséért két, a befogadási eljárásban döntő szerepet játszó közigazgatási szerv a felelős.

Egyrészről a NEAK a honlapján táblázatos formában közzéteszi a társadalombiztosítási támogatásba fogadási eljárás tényét, a társadalombiztosítási támogatásra benyújtott kérelmek (továbbiakban: kérelem) listáját és a beadványok elbírálásának folyamatleírásait. A benyújtott technológiaelemzés azonban jelenleg nem jelenik meg nyilvánosan ezen a felületen.

Ezzel párhuzamosan, az OGYÉI-TÉF a kérelem részét képező egészség-gazdaságtani elemzésnek kritikai értékeléséről készít vezetői összefoglalót, amelyet nyilvánosan úgynevezett kísérő iratként publikál az OGYÉI Gyógyszer-adatbázisában. Az OGYÉI-TÉF nyilvánosan hozzáférhető vezetői összefoglalója a kérelmező érdekeit semmilyen módon nem sérti. Ez a nyilvános értékelés jelenleg kizárólag gyógyszerek esetében érhető el, míg az egyéb egészségügyi-technológiákra vonatkozóan hasonló összefoglaló nem készül.

A kódex kialakításának módszertana

Tekintettel arra, hogy az egészségügyi technológiaeértékelés folyamatához kapcsolódó elemzések transzparenciájának javítása az ágazat minden szereplőjét érinti, a META olyan Transzparencia Munkacsoportot (továbbiakban a munkacsoport) hozott létre, melyben tagjai révén az ágazati szereplők széles köre képviseltette magát. A munkacsoport első ülésére 2021 februárjában került sor, melynek során megválasztotta vezetőjét, kialakította a működésére, így a munkacsoporton belüli döntéshozatalra vonatkozó eljárásrendet, és vázolta a célkitűzéseket.

A megvalósítás rendszeres ülések formájában történt, ahol a munkacsoport kialakította közös értelmezését mandátumáról, céljairól, munkarendjéről és az eredménytermékekről. A munka során a csoport áttekintette a jelenlegi hazai helyzetet, a legjobb nemzetközi példákat és szisztematikusan haladva alakította ki álláspontját. Az irányelvben szereplő ajánlásokat egyesével értékelve, konszenzusos döntéssel fogalmazta meg

ajaslátát. Eszerint a kérelem egyes részeinek közzététele lehet:

1. megkötés nélkül javasolt,
2. bizonyos megszorításokkal javasolt, valamint
3. nem elvárható.

Amennyiben a közzététel megkötés nélkül javasolt, a munkacsoport nem tett részletező megállapításokat. A mennyiben a közzététel megszorításokkal javasolt, vagy nem elvárható, a munkacsoport álláspontját magyarázattal támasztotta alá.

Az elkészített munkaverziót a munkacsoport egy ennek a témának dedikált teljes körű META tudományos ülésén prezentálta, ahol a javaslatcsomagot a munkacsoport vezetője bemutatta és a META tagjainak lehetősége volt azt véleményezni. Az ülés végén a javaslatcsomaggal kapcsolatban a META elnöksége egyetértéséről biztosította a munkacsoportot, és egyúttal felhatalmazást adott a kódex részletes szövegtervezetének elkészítéséhez.

Eredmények: A kódex ajánlásai

A munkacsoport a kérelem tartalmi elemeit az Irányelv egyes pontjai alapján vizsgálta, és ezen pontok tekintetében fogalmazott meg ajánlást a kérelmezők felé arról, hogy az adott pont teljes körű – a kérelemben kifejtett terjedelmű – bemutatását tartja kívánatosnak, avagy valamilyen körülmény mérlegelését javasolja, vagy esetleg a teljes pont bemutatásának mellőzését is indokoltnak tartja. Ezen ajánlások az 1. táblázatban találhatók áttekintő jelleggel.

Azon fejezetek, amelyek közzététele megkötés nélkül javasolt

Ajánlás 1: Az 1. táblázatban szereplő mindazon pontok tekintetében, ahol a javaslat mikéntjére a „megkötés nélkül javasolt” megfogalmazás található, a kérelmezők részéről az egészség-gazdaságtani elemzés erre vonatkozó részének teljes közzététele javasolt.

Indoklás

A kódex főszabályként azt a célt szolgálja, hogy az ágazati érintettek minél nagyobb mértékű betekintést nyerjenek a társadalombiztosítási támogatási kérelmek részeként összegzett tudományos bizonyítékokba és elemzésekbe. Ez a cél alapvetően három részcélből tevődik össze:

1. A társadalombiztosítási támogatási döntéseket megalapozó szakmai háttéranyagok jobb megismerhetősége, illetve ennek révén az egész

1. táblázat. A munkacsoport ajánlása a társadalombiztosítási támogatási kérelem egyes pontjainak közzétételével kapcsolatban

Irányelv releváns pontja	Paraméter	Javaslat a közzététel mikéntjére
1.1.	a vizsgált egészségügyi technológia ismertetése	megkötés nélkül javasolt
1.2.	a vizsgált indikáció ismertetése	megkötés nélkül javasolt
2.1.	a betegség jellemzői	megkötés nélkül javasolt
2.2.	epidemiológiai jellemzők	megkötés nélkül javasolt
2.3.	kezelés	megkötés nélkül javasolt
2.4.	az egészségügyi szükséglet bemutatása	megkötés nélkül javasolt
2.5.	a vizsgált indikáció finanszírozási környezetének bemutatása	megkötés nélkül javasolt
3.1.	a komparátor kiválasztása	megkötés nélkül javasolt
3.2.	a komparátor kiválasztásának indoklása	megkötés nélkül javasolt
4.1.	az elemzés nézőpontja	megkötés nélkül javasolt
4.2.	az egészség-gazdaságtani elemzés típusa	megkötés nélkül javasolt
4.3.	az elemzés időtávja	megkötés nélkül javasolt
4.4.	az alkalmazott diszkontálás	megkötés nélkül javasolt
5.1.	az egészségügyi technológia hatásosságára és biztonságosságára vonatkozó bizonyítékok	megkötés nélkül javasolt
5.2.	a komparátorok hatásosságára és biztonságosságára vonatkozó bizonyítékok	megkötés nélkül javasolt
5.3.1.	relatív hatásosság és biztonságosság bemutatása az egészségnyereség meghatározása során	megkötés nélkül javasolt
5.3.2.	alkalmazott végpontok az egészségnyereség meghatározása során	megkötés nélkül javasolt
5.3.3.	életminőséggel korrigált életév nyereség számítása az egészségnyereség meghatározása során	megkötéssel javasolt
6.1.	az elemzésbe vonható költségek	megkötéssel javasolt
6.2.	a felhasznált erőforrások	megkötéssel javasolt
7.1.	az eredmények részletes ismertetése	közzététel nem elvárható
7.2.	az inkrementális költséghatékonysági mutatóra vonatkozó küszöbérték	közzététel nem elvárható
8.	bizonytalanság és elemzési feltételezések bemutatása	megkötéssel javasolt
9.1.	epidemiológia, demográfia	megkötés nélkül javasolt
9.2.	az új egészségügyi technológia iránti kereslet meghatározása	megkötés nélkül javasolt
10.	hatás az egészségügyi kiadásokra	közzététel nem elvárható
11.	egyéb szempontok	megkötéssel javasolt

döntési folyamat transzparenciájának előmozdítása átfogó társadalmi célkitűzések elérését (így például a szakpolitikai döntéshozatal külső kontrollját) szolgálja.

2. Az ágazati érintettek – különösen betegek, hozzátartozók, kezelőorvosok – számára konzisztens információ szolgáltatása a támogatásban részesülő, vagy az aktuálisan támogatásra váró technológiákkal kapcsolatban.

3. A kérelmekben megjelenő adatok újrahasznosíthatóságának biztosítása, elemzési standardok lefektetése, jó gyakorlatok bemutatása más kérelmezők számára.

Mindezeket a célokat akkor tudja a közzététel a legjobban szolgálni, ha ahol csak lehet, teljes körű közzététel valósul meg. Ezt a munkacsoport minden olyan esetben megvalósíthatónak tartja, ahol a kérelmező üzleti és verseny érdekei nem sérülnek.

Azon fejezetek, amelyek közzététele megkötéssel javasolt

Ájánlás 2: Az 1. táblázatban szereplő mindazon pontok tekintetében, ahol a javaslat mikéntjére a „megkötéssel javasolt” megfogalmazás

található, a kérelmezők részéről az egészség-gazdaságtani elemzés erre vonatkozó részének korlátozott tartalommal történő közzététele javasolt.

Indoklás: Életminőséggel korrigált életév-nyereség (QALY) számítása

Az egészségügyi technológiák alkalmazásával elérhető egészségnyereségre vonatkozó legfontosabb mutatószám, amely minden érintett (korábban definiált) szereplő számára releváns információ, így a közzététele javasolt.

Megkötés azonban, hogy bizonyos vizsgálatok eredménye a beadvány időpontjában még nem kerültek publikálásra, vagy bizonyos alcsoportok eredménye nem került publikálásra, azonban a beadvány hivatkozik rá. A publikálatlan tudományos bizonyítékok nyilvánosságra hozatala negatívan érintheti az adatok közlését tudományos folyóiratban. Ilyen esetben indokolható és elfogadható ezen tudományos bizonyítékok nyilvánosságra hozatalának visszatartása a publikációk megjelenéséig.

Indoklás: Az elemzésbe vonható költségek

A közzététel során szükséges szétválasztani az egészség-gazdaságtani elemzésben használt költségeket aszerint, hogy az a vizsgált eljárás(ok) árára nézve informatív-e. Ez alapján a kérelmezett technológia gyártó által javasolt ára a legtöbb esetben üzleti titoknak minősül, amelynek közzététele nem indokolt. Ugyanakkor a számítások során felhasznált egyéb költségelemek (lásd az érintett betegkör kezelési költsége az új technológia bevezetése előtt) közzététele kívánatos, és szintén indokolt a költségelemek meghatározásának és elemzési módszertanának transzparenciája.

Indoklás: A felhasznált erőforrások

A felhasznált erőforrások transzparenciája a költségekhez hasonló módon kezelendő. Bizonyos esetekben indokolt lehet egyes szakértői becslések bizalmas kezelése.

Indoklás: Bizonytalanság és elemzési feltételezések bemutatása

Az eredmények értékelhetősége szempontjából fontos az elemzésben azonosított bizonytalanságok forrásainak, valamint az elemzés során alkalmazott feltételezések ismertetése és így azok transzparenciája is. Azonban amikor ezek a

bizonytalanságok közvetlenül a kérelmezett eljárás árát érintik, vagy arra vonatkozóan hordoznak információt, akkor azok bizalmas kezelése indokolható és elfogadható.

Indoklás: Egyéb szempontok

A beadványban ismertetett egyéb szempontok transzparenciája és közzététele általánosságban javasolt. Azonban olyan egyéb szempontok bizalmas kezelése indokolható, amelyek a kérelmezett eljárás árát érintik, vagy arra vonatkozóan hordoznak információt.

Azon fejezetek, amelyek közzététele nem elvárható

Ajánlás 3: Az 1. táblázatban szereplő mindazon pontok tekintetében, ahol a javaslat mikéntjére a „közzététel nem elvárható” megfogalmazás található, a kérelmezők részéről az egészség-gazdaságtani elemzés erre vonatkozó részének közzétételét nem javasoljuk.

Indoklás

A munkacsoport két szempont alapján határozta meg azon paraméterek körét, amelynek közzétételét semmilyen formában nem javasolja, és nem tartja kívánatosnak: az egyik szempont az innováció és a kérelmezett eljárás árának védelme. A kérelmezett ár ugyanis a támogatásba vételi döntésig a legtöbb egészségügyi technológia esetében üzleti titoknak minősül, melynek védelme prioritást képez.

A másik szempont, ami alapján egyes fejezetek a „közzététel nem elvárható” kategóriába soroltuk, azok az esetek, amikor a közzététel nem járul hozzá a kódex céljaihoz. Így az eredmények részletes ismertetése; az inkrementális költség-hatékonysági mutatóra vonatkozó küszöbérték; valamint az egészségügyi kiadásokra gyakorolt hatás közzétételét sem javasoljuk elsősorban azért, mert ezen eredmények az ártárgyalások és a kockázatmegosztási megállapodások eredményeképpen jelentősen változhatnak, azaz nem tekinthetők tudományosan megalapozott és a későbbiekben referálható információnak.

A közzététel javasolt módja és rendje

A közzététel pontos módszertanának meghatározásához további közigazgatási szereplők bevonása is szükséges. A munkacsoport javaslata

alapján ideális esetben az OGYÉI a kérelmező előzetesen jóváhagyó nyilatkozatának birtokában, az egészség-gazdaságtani elemzést a nyilvános összefoglalói részeként saját honlapján a kérelmező által összeállított tartalommal teszi közzé, az OGYÉI által készített kritikai értékelést tartalmazó nyilvános összefoglalóval egy időben.

A szükséges közigazgatási keretrendszer, valamint infrastruktúra kialakításáig javasoljuk, hogy a kérelmezők saját felületeiken és a META honlapján osszák meg a kérelmet a társadalommal.

Diszkusszió

A technológiaértékelő irodák munkájának alapja az egészségügyi technológiaértékelés transzparenciája. Ennek ellenére ez a szempont csak az utóbbi időben vált az egészségpolitikai viták és kutatások tárgyává (7, 9–11). A transzparencia növelésére az OGYÉI-TÉF jelentős lépéseket tett az elmúlt időszakban, azonban az egészségügyi technológiaértékelés során összeállított tudományos bizonyítékok továbbra is csak korlátozottan érhetőek el az egészségügyi dolgozók, a betegek és a kutatók részére. Ez indokolta a kódex kidolgozását, mely a munkacsoport véleménye szerint előre mozdítja a hazai társadalombiztosítási rendszer befogadási eljárásainak átláthatóságát.

A kódex értelmében a kérelmezők közvéleményre, vagy hozzájárulásukat adhatják a kérelmükben szereplő tudományos bizonyítékok és elemzések nyilvánosságra hozatalára. A közzététel során a kérelmezők adatgazdaként – jelen ajánlás figyelembevételével – dönthetnek a nyilvánosságra hozható adatok köréről. A kódex vala-

mennyi társadalombiztosítási támogatásba fogadásra irányuló egészségügyi technológia (ideértve a gyógyszereket, gyógyászati segédeszközöket, orvostechnikai eszközöket, tápszereket, speciális gyógyászati célra szánt tápszereket, műtéti és egyéb gyógyító-megelőző eljárásokat, szűrő-programokat, népegészségügyi programokat, diagnosztikai eljárásokat és egészségügyi információtechnológiai alkalmazásokat) kérelmében összegzett tudományos bizonyítékokra és elemzésre vonatkozik.

Azért, hogy a transzparencia minél szélesebb körben megvalósuljon, a kódexet elérhetővé kell tenni digitális formában is, és tájékoztatni kell az érdekelt feleket – a potenciális kérelmezőket, egyéni gyártókat és beszállítókat, a gyártói és beszállítói szövetségeket, az egészségügyi finanszírozót, az OGYÉI-TÉF-et, a betegszervezeteket, az egészségügyi szolgáltatókat, a szakmai kollégiumokat, és szakpolitikai döntéshozókat – a kódex létezéséről és elérhetőségéről. Emellett fontosnak tartjuk azt is, hogy a bevezetést követően megtörténjen a kódex gyakorlati megvalósításának monitorozása, értékelése és szükség szerinti korrekciója.

Összefoglalva, a kódex jelentősen hozzájárulhat ahhoz, hogy a társadalom érdekelt szereplői megismerhessék a különböző egészségügyi technológiákról rendelkezésre álló tudományos bizonyítékokat, az azokkal összefüggő elemzéseket és egyéb szempontokat. Ezen információk alapján lehetőség nyílik egy olyan széles körű kutatói adatbázis létrehozására is, ami nagymértékben megkönnyítené az információk megosztását, valamint közvetlenül hozzájárulhatna az elemzések minőségének javításához és az egészségügyi technológiaelemzés módszertanának fejlődéséhez is.

Irodalom

1. Löblová O. Three worlds of health technology assessment: explaining patterns of diffusion of HTA agencies in Europe. *Health Econ Policy Law* 2016;11(3):253-73. <https://doi.org/10.1017/S1744133115000444>
2. Kaló Z, Bodrogi J, Boncz I, Dózs Cs, Jóna G, Kövi R, Pásztélyi Z, Sinkovits B. Capacity building for HTA implementation in middle-income countries: The case of Hungary. *Value in Health Regional Issues* 2013;2(2):264-6. <https://doi.org/10.1016/j.vhri.2013.06.002>
3. Szende Á, Mogyorósy Z, Muszbek N, Nagy J, Pallos G, Dózs Cs. Methodological guidelines for conducting economic evaluation of healthcare interventions in Hungary: a Hungarian proposal for methodology standards. *Eur J Health Econom* 2002;3:196-206. <https://doi.org/10.1007/s10198-002-0109-6>
4. Inotai A, Pékli M, Jóna G, Nagy O, Remák E, Kaló Z. Attempt to increase the transparency of fourth hurdle implementation in Central-Eastern European middle income countries: publication of the critical appraisal methodology. *BMC Health Serv Res* 2012;21(12):332. <https://doi.org/10.1186/1472-6963-12-332>
5. Németh B, Csanádi M, Kaló Z. Overview on the current implementation of health technology assessment in the healthcare system in Hungary. *Int J Technol Assess Health Care* 2017;33(1):1-6. <https://doi.org/10.1017/S0266462317000071>
6. Csanádi M, Harsányi A, Ozieranski P, Löblová O, Kaló Z, King L, McKee M. When health technology assessment is confidential and experts have no power: the case of Hungary. *Health Economics, Policy and Law* 2019;14(2):162-81. <https://doi.org/10.1017/S1744133118000051>
7. Ozieranski P, Löblová O, Nicholls N, Csanádi M, Kaló Z, McKee M, King L. Transparency in practice. Evidence from "verification analyses" issued by the Polish Agency for

- Health Technology Assessment in 2012-2015. *Health Economics, Policy and Law* 2019;14(2):182-204. <https://doi.org/10.1017/S1744133117000342>
8. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve az egészség-gazdaságtani elemzések készítéséhez és értékeléséhez. *Egészségügyi Közlöny* 2021;71(21):2178-200.
9. Bond K, Stiffell R, Ollendorf DA. Principles for deliberative processes in health technology assessment. *Int J Technol Assess Health Care* 2020 4:1-8. Epub ahead of print. <https://doi.org/10.1017/S0266462320000550>
10. Vončina L, Strbad T, Fürst J, Dimitrova M, Kamusheva M, Vila M, et al. Pricing and Reimbursement of patent-protected medicines: challenges and lessons from South-Eastern Europe. *Appl Health Econ Health Policy* 2021; 19(6):915-27. <https://doi.org/10.1007/s40258-021-00678-w>
11. Baltussen R, Jansen M, Oortwijn W. Evidence-Informed Deliberative Processes for Legitimate Health Benefit Package Design - Part I: Conceptual Framework. *Int J Health Policy Manag* 2021 Nov 10. Epub ahead of print. <https://doi.org/10.34172/ijhpm.2021.158>